

Ευρωπαϊκά Προγράμματα για την Περιφερειακή Ανάπτυξη Οι επιπτώσεις τους στις παράκτιες περιοχές

Του Δρος **Αγησ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ**
Περιβαλλοντολόγου

Εισαγωγή

Οι παράκτιες περιοχές της Ευρώπης έχουν μεγάλη οικολογική και οικονομική σημασία. Λόγω της μεγάλης έκτασης της ακτογραμμής της που φτάνει τα 70.000 χλμ., μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού ζει και δραστηριοποιείται στις παράκτιες περιφέρειες. Η αύξηση του πληθυσμού στις παράκτιες περιφέρειες και στα νησιά αντιστοιχεί στο διπλάσιο του κοινοτικού μέσου όρου την τελευταία δεκαετία.¹ Επίσης, ο πληθυσμός των παράκτιων περιφερειών αυξάνεται ακόμη περισσότερο κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών λόγω της τουριστών.

Η Ε.Ε. έχοντας αντιληφθεί τη σημασία των παράκτιων περιφερειών, έχει αναπτύξει ιδιαίτερες στρατηγικές για την ανάπτυξή τους. Απώτερος στόχος είναι ο περιορισμός των περιφερειακών ανισοτήτων για τη σύγκλιση του επιπέδου ανάπτυξης των Κρατών Μελών. Η πολιτική αυτή ευνόησε την ανάπτυξη των παράκτιων περιφερειών, όπου δέχθηκαν σημαντικές εισροές πόρων από την Κοινότητα.

Η οικονομική ενίσχυση δόθηκε με πολλούς τρόπους μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων, όπως είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Τμήμα Προσανατολισμού (ΕΓΤΠ) και το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού Αλιείας (ΧΜΠΑ).

Στην παρούσα εργασία καταγράφονται οι πολιτικές και οι στόχοι της Ε.Ε. για τις παράκτιες περιφέρειές της. Διαπιστώνεται ότι αρχικά τα θέματα των παράκτιων περιφερειών η Ένωση τα είχε εντάξει μέσα στη γενικότερη περιφερειακή πολιτική της. Όμως, τα τελευταία χρόνια αντιμετωπίζει αυτές τις περιφέρειες ως μία ειδική κατηγορία και αυτό αποδεικνύεται από τις τελευταίες της Ανακοινώσεις που αναφέρονται ως υποσημειώσεις στο παρόν κείμενο.

Για την αξιολόγηση των θετικών επιπτώσεων της Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής στις παράκτιες περιφέρειες αξιοποιήθηκαν τα στοιχεία από τις ελληνικές παράκτιες περιφέρειες, τα οποία αποτελούν αποτελέσματα προσωπικής έρευνας του συγγραφέως.

1. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: "Μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση", COM(2007) 575 τελικό, Βρυξέλλες.

1. Οι μέχρι τώρα επιπτώσεις

Για να διαπιστωθεί η συμβολή της μέχρι σήμερα Ευρωπαϊκής Περιφερειακής Πολιτικής για τις παράκτιες περιφέρειες και να διερευνηθούν οι επιπτώσεις, αναφέρονται ως παραδείγματα οι ελληνικές παράκτιες περιφέρειες.

Σε γενικές γραμμές, η εφαρμογή της Περιφερειακής Πολιτικής της Ένωσης είχε αναμφισβήτητα θετικές επιπτώσεις στην Ελλάδα και στις περιφέρειές της και κατεπέκταση και στον παράκτιο χώρο αφού οι 12 από τις 13 περιφέρειες παρουσιάζουν εκτεταμένη παραθαλάσσια ζώνη.

Το Α' ΚΠΣ ενίσχυσε λιγότερο τον παράκτιο χώρο αφού, η κύρια συμβολή του ήταν στην ανάπτυξη της χώρας μέσω της κατασκευής των μεγάλων έργων. Επίσης, η ενίσχυση του Α' ΚΠΣ στο δευτερογενή τομέα δεν είχε τις αναμενόμενες επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα και δεν βελτιώθηκε η γραφειοκρατία για τους υποψήφιους επενδυτές.²

Βέβαια, το πρώτο πλαίσιο στήριξης, συνέβαλε στην απόκτηση εμπειρίας στον τομέα της διοίκησης, διαχείρισης και αξιολόγησης των έργων με αποτέλεσμα να επηρεάσει σημαντικά τη διαμόρφωση του οργανωτικού πλαισίου διοίκησης για τα έργα του Β' ΚΠΣ.³

Ο παράκτιος χώρος ενισχύθηκε περισσότερο με την Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική μέσω του 2ου και 3ου ΚΠΣ κυρίως στον τομέα των υποδομών, που αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Στο 2ο ΚΠΣ παρουσιάστηκαν προβλήματα απορρόφησης των διαθέσιμων πιστώσεων, με αποτέλεσμα τη μεταφορά των πιστώσεων σε έργα με αυξημένα ποσοστά απορροφητικότητας, σε αντίθεση με το 1ο ΚΠΣ που παρατηρήθηκε μεγάλη απορρόφηση 93%.⁴

Γενικά, τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης είχαν σημαντική επίδραση στους τομείς παραγωγής. Αυτό προέκυψε από προσωπική έρευνα σχετική με την απασχόληση στους παράκτιους Δήμους της Ελλάδος κατά την περίοδο 1991-2001. Διαπιστώθηκε μια μικρή μείωση στην απασχόληση στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα, αντίθετα με τον τριτογενή τομέα που παρουσίασε αύξηση 37.68%. Η μεγάλη αύξηση στον τριτογενή τομέα οφείλεται κυρίως στην ανάπτυξη του τουρισμού και του παραθερισμού κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών.

Από τον πίνακα 1 διαπιστώνεται, ότι στον παράκτιο χώρο επικρατεί ο τριτογενής τομέας.

Σύμφωνα με έκθεση του ΥΠΕΘΟ, στις αρχές του Τρίτου ΚΠΣ η Ελληνική οικονομία παρόλη τη μακροοικονομική σταθερότητα, τις ιδιωτικοποιήσεις και τη μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων, εμφάνισε σημαντικές ελλείψεις σε υποδομές (στους τομείς μεταφορών, αστικών περιοχών και περιβάλλοντος), υψηλό ποσοστό ανεργίας, χαμηλό ποσοστό απασχόλησης γυναικών, χαμηλή παραγωγικότητα, υψηλό ποσοστό απασχολούμενων στο γεωργικό τομέα και έναν αναπτυσσόμενο τηλεπικοινωνιακό τομέα με καθυστέρηση.⁵

2. Κούσουλας Ν. (1997), «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Αθήνα, σελ. 17-48, 248, 263-279, 299, 315.

3. Μπιτούλα Ρ. (2005), «Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα – Γ' ΚΠΣ και Περιβάλλον», Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου «HELECO 2005», 3-6 Φεβρουαρίου, Αθήνα.

4. Βλ. 2 και Δελφιδέου Β. (2007, 2008), «Θεσμικό Πλαίσιο Περιφερειακής Ανάπτυξης και Οργάνωσης της Διοίκησης του Κράτους», Μέρη Α, Β, Γ, Δ, Εκδόσεις Ειδική Εκδοτική, Αθήνα, σελ. (Α)68 επόμ.

5. ΥΠΕΘΟ (2005), «Ευρωπαϊκά Χρηματοδοτούμενα Αναπτυξιακά Προγράμματα στην Ελλάδα. Πολιτικές – Αποτελέσματα – Προοπτικές», Πληροφοριακό Δελτίο του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης, Διαχειριστική Αρχή του ΚΠΣ, σελ. 1-72.

Πίνακας 1

Αλλαγές στην απασχόληση σε κάθε τομέα στις παράκτιες περιοχές της Ελλάδας κατά τη περίοδο 1991 – 2001

ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	Απασχόληση ανά τομέα	Απασχόληση ανά τομέα	Αλλαγές στην απασχόληση απασχόληση στις παράκτιες περιοχές της Ελλάδας, ανά τομέα
Έτος	1991	2001	1991-2001 (%)
Πρωτογενής Τομέας	298385	289721	-2,90
Δευτερογενής Τομέας	347926	388693	11,72
Τριτογενής Τομέας	798501	1099357	37,68
Νέοι (μη δυνάμενοι να καταταγούν κατά κλάδο)	193467	214009	10,62
Σύνολο	1638279	1991780	121,58

Πηγή πρωτογενών στοιχείων: ΕΣΥΕ – Επεξεργασία: Αγησίλαος Οικονόμου)

Για τη μέτρηση της οικονομικής ευημερίας χρησιμοποιείται ο δείκτης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) που αποτελεί και ένα από τα μέτρα για τον προσδιορισμό των σκοπών της αναπτυξιακής πολιτικής.⁶ Σύμφωνα με τα στοιχεία της οικονομικής υπηρεσίας παρατηρήθηκε αύξηση του ΑΕΠ κατά τη διάρκεια των εφαρμογών των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης. Αυτό σημαίνει ότι αυξήθηκε η οικονομική ευημερία των παράκτιων περιοχών της χώρας, αφού αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της υπόλοιπης Ελλάδος.

Πίνακας 2

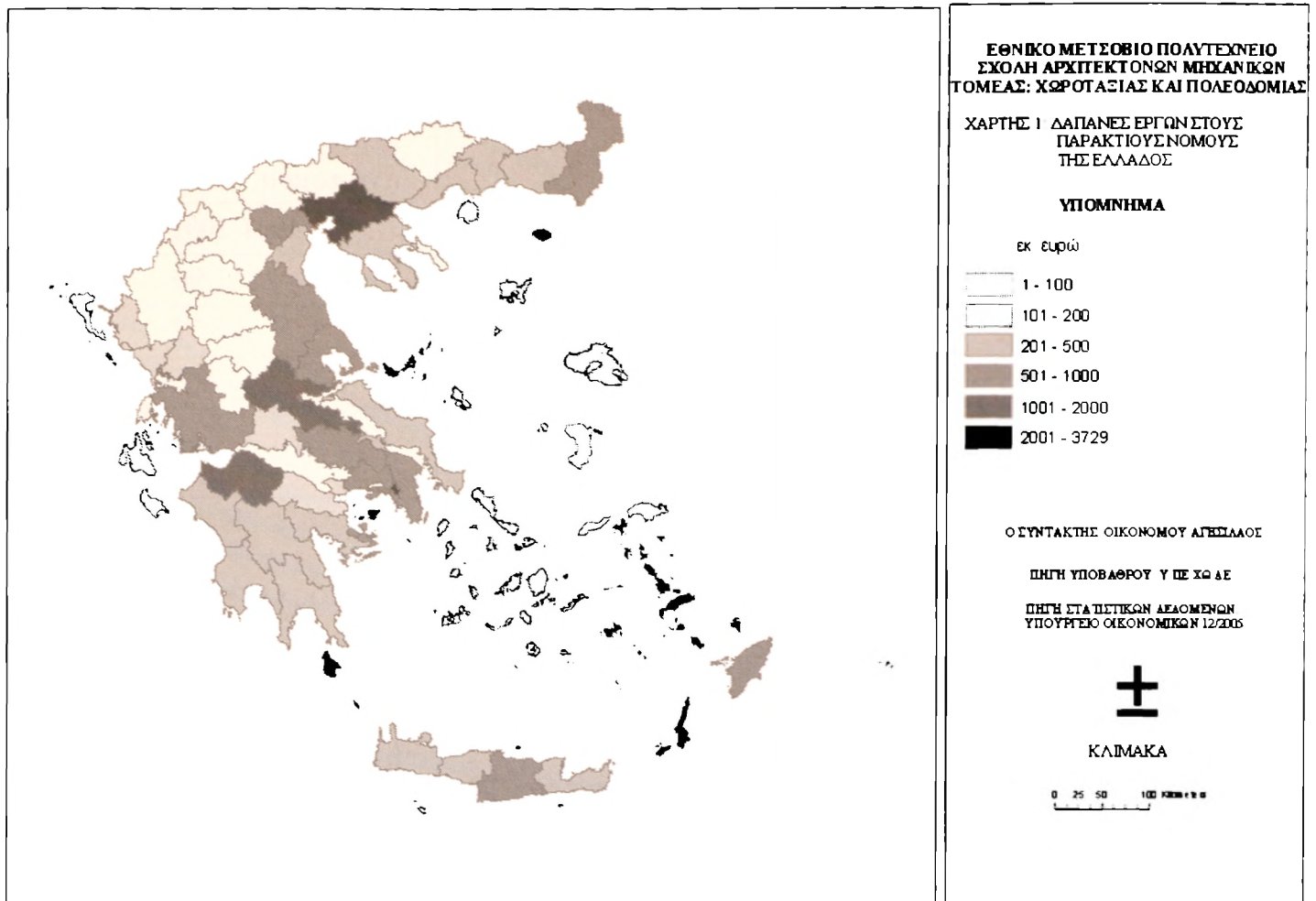
Μακροοικονομικοί δείκτες της Ελλάδος (1995-2003)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Πραγματική αύξηση του ΑΕΠ										
Ετήσια μεταβολή	2.1	2.4	3.6	3.4	3.4	4.5	4.3	3.8	4.6	4.7
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ ΜΑΔ (ΕΕ25=100)	72	71	72	72	72	72	74	78	80.8	81.7
Απασχόληση Ετήσια μεταβολή %	-0.4	-0.4	-0.5	4.1	0.0	-0.1	-0.4	-0.2	1.4	3.1
Ανεργία % εργατικού δυναμικού	9.2	9.6	9.8	10.9	12	11.3	10.8	10.3	9.7	10.5

Πηγή: Eurostat, 2005

Χάρτης 1

Δαπάνες έργων σε νομούς της Ελλάδος που περιέχουν παράκτιες περιοχές



Πηγή πρωτογενών στατιστικών δεδομένων :ΥΠΕΘΟ, 2005, Επεξεργασία και δημιουργία χάρτη: Αγησίλαος Οικονόμου

Από την έρευνα, παρατηρήθηκε ότι οι δαπάνες των έργων στους παράκτιους Δήμους ήταν συνυφασμένες με τις δαπάνες των έργων στο σύνολο του Νομού. Οι Νομοί που έλαβαν το μεγαλύτερο τμήμα της οικονομικής βοήθειας ήταν ο Νομός Αττικής, Θεσσαλονίκης, Αχαΐας και Φθιώτιδας, σε αντίθεση με τα νησιά Λευκάδα και Χίος όπου οι δαπάνες ήταν οι χαμηλότερες. Οι δαπάνες στους Νομούς όπου περιλαμβάνουν παράκτιες περιοχές παρουσιάζονται στο χάρτη 1.

2. Οι τελευταίες εκτιμήσεις

Τα τελευταία χρόνια, οι παράκτιες περιφέρειες που δραστηριοποιούνται στον τομέα των θαλάσσιων εφοδιαστικών και μεταφορικών αλυσίδων (maritime logistics) παρουσίασαν μεγάλη ανάπτυξη της θαλάσσιας οικονομίας. Μεγάλη ανάπτυξη σημείωσαν και οι περιφέρειες που δραστηριοποιήθηκαν στο θαλάσσιο εξοπλισμό, στα σκάφη αναψυχής και τα κρουαζιερόπλοια, στην υπεράκτια παραγωγή αιολικής ενέργειας κ.ά.⁷

Βέβαια, δεν ακολούθησαν πάντα την ίδια ανάπτυξη οι ιδιαίτερα απομακρυσμένες περιφέρειες και τα νησιά παρουσιάζουν σημαντικά οικονομικά μειονεκτήματα και ελλείψεις υποδομών.

7. Βλ. 1.

Στις παράκτιες περιοχές των περιφερειών εμφανίζονται συχνά εντάσεις χρήσεων γης με αποτέλεσμα την υποβάθμιση των φυσικών πόρων. Σημειώνεται ότι η λήψη ενός μέτρου για την αντιμετώπιση ενός προβλήματος σε μια περιφέρεια ή σε έναν τομέα της πολιτικής που επηρεάζει τον παράκτιο χώρο, μπορεί να έχει θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις σε άλλες παράκτιες περιφέρειες ή τομείς πολιτικής. Αυτό οφείλεται στις διαφορές που παρουσιάζουν μεταξύ τους οι παράκτιες περιφέρειες και στα διαφορετικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν.

Όπως όλες οι περιφέρειες, έτσι και οι παράκτιες διαφέρουν μεταξύ τους και αναπτύσσουν τις δικές τους στρατηγικές ανάλογα με τις ειδικές ανάγκες τους. Συχνά, διαθέτουν και μοναδική τεχνογνωσία για την αντιμετώπιση των διαφόρων προβλημάτων. Επομένως, οι παράκτιες περιφέρειες μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη μιας ενοποιημένης προσέγγισης της θαλάσσιας πολιτικής.⁸

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική, οι φτωχότερες περιφέρειες ενισχύονται με την μεταφορά πόρων από τις εύπορες περιφέρειες. Όπως είδαμε, αυτή η μεταφορά πόρων γίνεται μέσω των διαφόρων διαρθρωτικών ταμείων.

Στόχος λοιπόν της τρέχουσας περιφερειακής πολιτικής είναι η ανάπτυξη των περιφερειών που υστερούν οικονομικά και κοινωνικά σε σχέση με το μέσο όρο της ΕΕ και η μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων που είναι για όφελος όλων.

Σε επίπεδο Ένωσης, οι πιο ευημερούσες περιφέρειες είναι στο σύνολό τους αστικές όπως για παράδειγμα το Λονδίνο, οι Βρυξέλλες και το Αμβούργο. Αντίθετα, οι παράκτιες περιφέρειες ανήκουν στις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες. Είδαμε ότι τα τελευταία χρόνια οι περιφέρειες αυτές έλαβαν σημαντική ενίσχυση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Οι σημαντικότεροι δικαιούχοι του Κοινοτικού προϋπολογισμού κατά το χρονικό διάστημα 2000-2006 ήταν η Ελλάδα, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιρλανδία η Νότια Ιταλία και το ανατολικό τμήμα της Γερμανίας.

Όσον αφορά ειδικότερα στις Ελληνικές παράκτιες περιφέρειες στις οποίες προαναφερθήκαμε, ανήκουν στην κατηγορία των φτωχών και απομακρυσμένων περιφερειών, επομένως μπορούν να ωφεληθούν ακόμη περισσότερο μέσω της χρηματοδότησης περιφερειακών προγραμμάτων από τρία Ταμεία: α) από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΠΤΑ) για έργα υποδομής, καινοτομίας και επενδύσεων β) από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο για σχέδια επαγγελματικής κατάρτισης και δημιουργίας θέσεων εργασίας και γ) από το Ταμείο Συνοχής⁹ για έργα υποδομών στους τομείς του περιβάλλοντος και των μεταφορών καθώς και σε προγράμματα ανάπτυξης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Όπως ειπώθηκε πιο πάνω, οι παράκτιες περιοχές έχουν μια ιδιαιτερότητα έναντι των άλλων, άρα και ιδιαίτερα προβλήματα. Επειδή οι παράκτιες περιφέρειες συνδέονται με τη θάλασσα, είναι οι πρώτες που θίγονται από την κλιματική αλλαγή (ανύψωση της στάθμης της θάλασσας) επομένως κρίνεται απαραίτητη η λήψη μέτρων για τη μείωση των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή και την προσαρμογή σε αυτή, όπως η μείωση

8. Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών, "Καιτευθυντήριες γραμμές για μια ενοποιημένη προσέγγιση της θαλάσσιας πολιτικής: Προς την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την ενοποιημένη θαλάσσια διακυβέρνηση και τη διαβούλευση των ενδιαφερόμενων φορέων", COM(2008) 395 τελικό, Βρυξέλλες.

9. Το Ταμείο συνοχής χρηματοδοτεί περιφέρειες με βιοτικό επίπεδο κάτω του 90% του μέσου όρου της ΕΕ.

των εκπομπών που προέρχονται από τα πλοία, η προστασία των παράκτιων οικοσυστημάτων, η ανάπτυξη θαλάσσιων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κ.ά..

3. Τρέχοντες Στόχοι και Πολιτικές

Σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις για τις παράκτιες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή στην προσπάθειά της για την ανάπτυξη και την προστασία τους προτείνει μια σειρά από δράσεις όπως:

Πολιτικές¹⁰

- Εφαρμογή της πολιτικής για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Περιοχών.

- Νέα λιμενική πολιτική για τον εφοδιασμό της Ευρώπης.

- Μία ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή πολιτική για τη θάλασσα.

- Αξιοποίηση των πόρων των Διαρθρωτικών Ταμείων για την προώθηση των επενδύσεων σε περιφερειακές λιμενικές εγκαταστάσεις και άλλα σχέδια.

- Δημιουργία ευρωπαϊκού ταμείου για τις παράκτιες περιοχές και νησιωτικές περιοχές και την προστασία του βυθού, η θαλάσσια εκπαίδευση και κατάρτιση.

Δράσεις¹¹

- Δημιουργία βάσης δεδομένων για όλα τα σχέδια περιφερειακής πολιτικής που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της θαλάσσιας πολιτικής, ως βάση δεδομένων ορθών πρακτικών και εξασφάλισης της διαφάνειας σχετικά με τη διαθέσιμη χρηματοδότηση της ΕΕ για έργα στις παράκτιες περιφέρειες και για θαλάσσια προγράμματα.

- Ανάπτυξη της θαλάσσιας δυναμικής των ιδιαίτερα απομακρυσμένων περιφερειών και των νησιωτικών περιοχών.

- Κοινοτική Στρατηγική για την αντιμετώπιση καταστροφών στις παράκτιες περιοχές και λιμένες καταφυγής πετρελαιοφόρων και πλοίων με επικίνδυνα φορτία όταν κινδυνεύουν.

- Ανάπτυξη βιώσιμης πολιτικής για τον τουρισμό η οποία θα λαμβάνει υπόψη τον παράκτιο και θαλάσσιο τουρισμό.

Δράσεις για τις περιφερειακές θάλασσες

- Τα κράτη μέλη πρέπει να αναπτύξουν ολοκληρωμένες εθνικές θαλάσσιες πολιτικές.

- Αειφόρο ανάπτυξη θαλάσσιων και παράκτιων ζωνών για την αποκατάσταση του περιβάλλοντος μέσω του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού και της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών.

- Ενθάρρυνση διαμόρφωσης πολυτομεακών συνεργατικών σχηματισμών και περιφερειακών κέντρων θαλάσσιας αριστείας (maritime excellence).

- Μέτρα για τη θαλάσσια ασφάλεια και την πρόληψη της ρύπανσης.

- Ανάπτυξη της υδατοκαλλιέργειας με στόχο την ανταπόκριση της αυξημένης ζήτησης των αλιευτικών προϊόντων.

- Μείωση των εκπομπών σε λιμένες που προκαλείται από τα πλοία.

- Μέτρα κατά της παράνομης, λαθραίας και άναρχης αλιείας στις περιφερειακές θάλασσες και στην ανοικτή θάλασσα.

10. Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών με θέμα "Μια ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική για την Ευρωπαϊκή Ένωση", 2008/C172/07, Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες.

11. Βλ. 1.

Για την ανάπτυξη και εφαρμογή των παραπάνω δράσεων και πολιτικών στις παράκτιες περιφέρειες κρίνεται από την Επιτροπή απαραίτητη η συνεργασία των περιφερειακών αρχών και των παράκτιων κοινοτήτων με την Επιτροπή των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ανάγκη για αναβάθμιση των λιμενικών εγκαταστάσεων, των μεταφορικών υποδομών στον παράκτιο χώρο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την κατανομή των κοινοτικών πόρων. Για παράδειγμα οι λιμένες εκτός από τις σημαντικές υπηρεσίες προς την ενδοχώρα, λειτουργούν και ως βάση για τον έλεγχο των θαλάσσιων συνόρων και των παράκτιων υδάτων με αποτέλεσμα να ασκείται μεγάλη πίεση στις υποδομές.¹²

Συμπεράσματα

Από την παράθεση των παραπάνω στοιχείων διαφαίνεται ότι η Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις παράκτιες περιφέρειες μέχρι σήμερα βοήθησε στην ανάπτυξή τους μέσω των διαφόρων έργων, δράσεων και επιδοτήσεων σε όλους τους τομείς και είχε ως αποτέλεσμα σε κάποιο βαθμό την ανάπτυξη αυτών των περιφερειών. Στο πλαίσιο της γενικότερης περιφερειακής πολιτικής, τα κοινοτικά έσοδα κατανεμήθηκαν σε όλες τις περιφέρειες και ο παράκτιος χώρος σαν αναπόσπαστο μέρος αυτών επωφελήθηκε από τα διάφορα έργα που έγιναν.

Βέβαια, τα έργα δεν επαρκούν για να λύσουν τα προβλήματα του παράκτιου χώρου, εφόσον αυτά είναι μεγάλης έκτασης και προκαλούνται από την ένταση των ανθρωπινων δραστηριοτήτων. Για παράδειγμα, η προστασία των υδάτινων πόρων του παράκτιου χώρου απαιτεί τη σύνδεση όλων των παράκτιων οικισμών με μονάδες βιολογικού καθαρισμού και την εξυπηρέτησή τους από Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων. Το κόστος για να επιτευχθεί αυτό είναι πάρα πολύ μεγάλο και ήταν αδύνατο μέχρι σήμερα να καλυφθεί από τα ΚΠΣ.

Όσο, σημαντικά αποτελέσματα είχε η βελτίωση των μεταφορών και η σύνδεση του παράκτιου χώρου με τα μεγάλα έργα και τα αστικά κέντρα, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη του τουρισμού και παράλληλα στην άρση της απομόνωσής του. Επίσης, στην ανάπτυξη του τουρισμού έχουν συμβάλει και τα έργα που αφορούν στην πολιτιστική κληρονομιά.

Γενικά, ο παράκτιος χώρος ενισχύεται κυρίως από τους τομείς που έχει άμεση σχέση με τη θάλασσα, όπως τον τουρισμό, την αλιεία, τις θαλάσσιες μεταφορές. Σημειώνεται ότι ιδιαίτερη κατηγορία των παράκτιων περιφερειών αποτελούν οι νησιωτικές περιφέρειες. Πολλά νησιά παρουσιάζουν προβλήματα στην ανάπτυξή τους, στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των κατοίκων τους. Αυτό οφείλεται σε πολλές περιπτώσεις στην υποβάθμιση των φυσικών πόρων λόγω της υπερεκμετάλλευσης από τον τουρισμό, στην παρακμή του γεωργικού τομέα και στην έλλειψη υποδομών και υπηρεσιών.

Γενικά, η μέχρι σήμερα Ευρωπαϊκή Περιφερειακή Πολιτική για τις παράκτιες περιοχές έδειξε σε αρκετές περιπτώσεις την έλλειψη υποδομών και την ανάγκη εφαρμογής πιο εξειδικευμένης πολιτικής και προς αυτήν την κατεύθυνση συντονίστηκε πλέον η Ε.Ε.

Είναι σαφές ότι η ιδιαιτερότητα του παράκτιου χώρου της Ένωσης, το μεγάλο μήκος ακτών, το ευαίσθητο φυσικό περιβάλλον, οι έντονες συγκρούσεις των χρήσεων γης απαιτεί περισσότερα χρηματικά κονδύλια και περισσότερες δράσεις για την καλύτερη διαχείριση των παράκτιων περιφερειών. Τονίζεται ότι σημαντική είναι και η διαπεριφερειακή συνεργασία και η συμμετοχή των περιφερειακών αρχών και των παράκτιων κοινοτικών φορέων στη λήψη των αποφάσεων, λόγω των ιδιαιτεροτήτων και της ποικιλομορφίας των παράκτιων περιφερειών.

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Α'
Νέα έκδοση

Αθήναι, 2006

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Β'
Νέα έκδοση

Αθήναι, 2004

**Κωνσταντίνος ΓΕ.
ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ**

Καθηγητής Παντείου
Πανεπ. Κοιν. και Πολ. Επιστημ.,
Πανεπιστημίου Αθηνών (Επισκ.),
Ex Ch.L.U.L. Bruxelles, Ex Int.
I.I.A.P., Paris

**ΘΕΣΜΙΚΟ
ΠΛΑΙΣΙΟ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ**

Τόμος Γ'
Νέα έκδοση

Αθήναι, 2005